

# Verenpikken bij opfokhennen

Jong geleerd is oud gedaan

*Verenpikken bij opfokhennen die bestemd zijn voor biologische leghennenbedrijven komt veel voor. Uit onderzoek van het Louis Bolk Instituut blijkt dat het merendeel van de koppels die verenpikte tijdens de opfok, dit vervolgens ook tijdens de leg blijft doen. De omstandigheden tijdens de eerste levensweken van de kuikens zijn daarbij van groot belang. Waar de dieren zich kunnen vermaken, gaan ze minder snel verenpikken.*



Bij deze 16-weekse hennen ontbreken slechts enkele veren, met 30 weken zullen ze echter flinke kale plekken hebben

Verenpikken bij kippen is een vorm van abnormaal gedrag, dat ontstaat door stress of frustratie. Het bestaat uit het uittrekken van veren bij een andere kip, vrijwel altijd onderaan de rug bij de staart. Het is een teken van minder welzijn, zowel bij de dader als bij het slachtoffer. Voor de mate van verenpikken die je in de legperiode ziet, maakt het veel uit hoe de hennen uit de opfok gekomen zijn. Dit geven legpluimveehouders al jaren aan. Ook uit wetenschappelijk onderzoek is bekend dat de omstandigheden tijdens de eerste levensweken van cruciaal belang zijn voor het gedrag tijdens het latere leven. Redenen genoeg voor het Louis Bolk Instituut om het verenpikken bij opfokhennen in kaart te brengen en op zoek te gaan naar factoren die dit gedrag bevorderen of juist tegengaan.

## Opfokhennen gevolgd

In samenwerking met de drie grootste leveranciers van biologische opfokhennen werd een dertigtal groepen opfokhennen op tien verschillende opfokbedrijven gevolgd. Tijdens de opfok werden ze vijf keer bezocht. Er werd dan gekeken naar de mate van

verenpikkerij en naar de omstandigheden van het bedrijf. Eenmaal op het legbedrijf werden de kippen nog een keer bezocht op de leeftijd van 30 weken. De bezoeken aan de legbedrijven hadden als doel om te kunnen vaststellen hoe de opfok-omstandigheden en het al dan niet verenpikken tijdens de opfok, doorwerken in de legperiode. Behalve resultaten in getalvorm, zijn tijdens het onderzoek veel gesprekken gevoerd met opfokkers, hun begeleiders, legpluimveehouders en is er wetenschappelijke literatuur geraadpleegd.

## Jong geleerd, oud gedaan

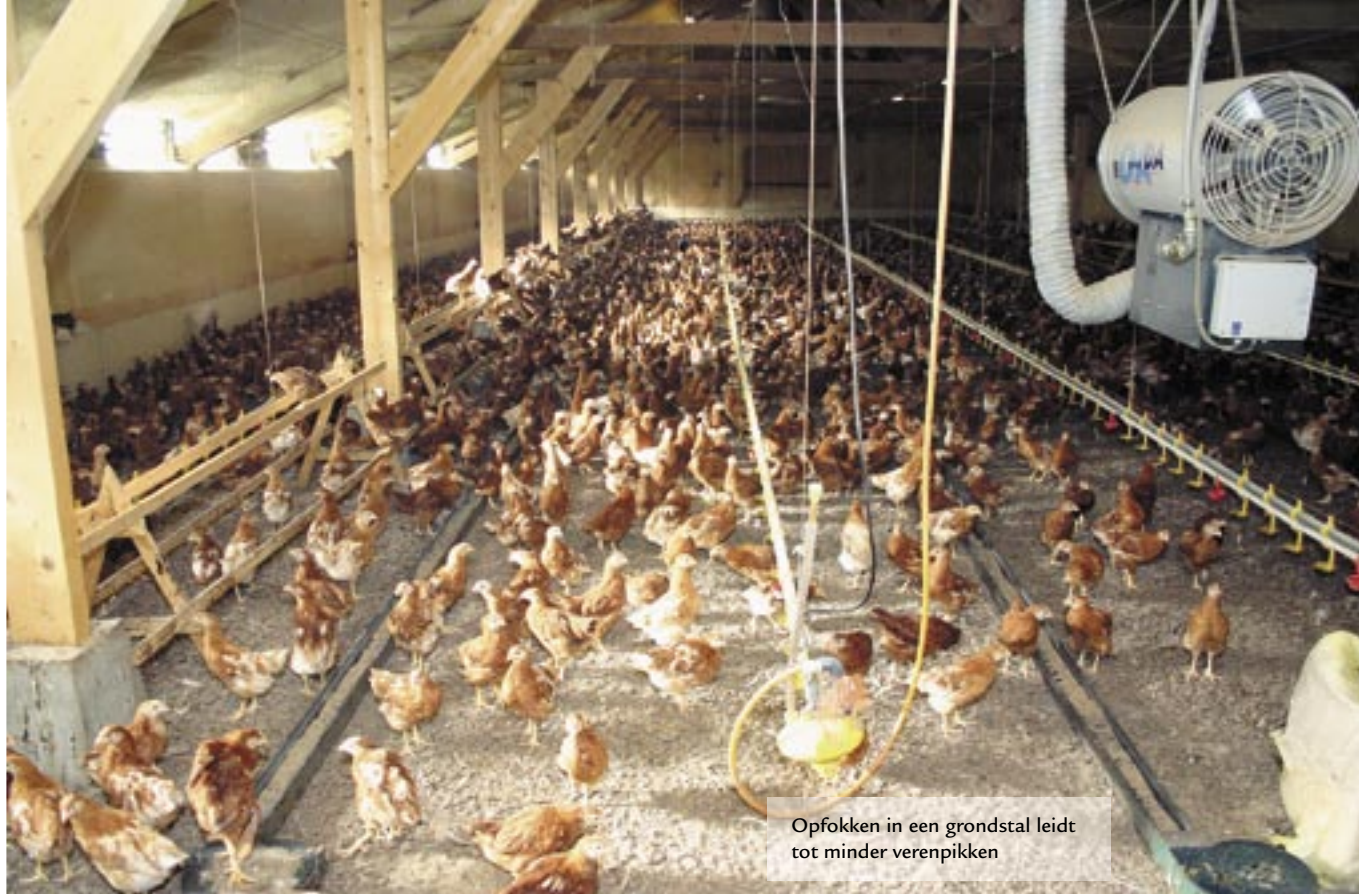
Tijdens het onderzoek deed zich een moeilijkheid voor bij het beoordelen van verenpikken bij jonge kuikens. Bij leghennen is verenpikken duidelijk te herkennen aan het ontbreken van veren of zelfs aan kale plekken. Bij de opfokhennen bleek het verenpikken veel subtieler te zijn; in het ergste geval ontbraken een paar veertjes, wat zichtbaar werd doordat de onderveren uit het verenpak staken. Hierdoor is de mate van verenpikken mogelijk nog onderschat.

Verenpikken blijkt bij ruim de helft (54%) van de koppels opfokhennen voor te komen. Als koppels tijdens

de opfok niet verenpikken, is de kans 85% dat ze dat tijdens de legperiode ook niet doen. Als koppels tijdens de opfok daarentegen wel verenpikken, is de kans 79% dat ze tijdens de leg ook verenpikken. De 21% die tijdens de leg niet meer verenpikte, was terechtgekomen in een klein groepje in een mobiel hok, in een stal met lage bezetting of anderszins extensieve omstandigheden die niet op elk bedrijf voorkomen. Dit betekent dat als kippen tijdens de opfok verenpikken, de legpluimveehouder er weinig meer aan kan doen.

## Roosters en hoge bezetting

Er is gekeken naar verschillende omstandigheden die invloed kunnen hebben op het verenpikken, zoals groeps grootte, oppervlakte per kuiken en omgevingsverrijking. Hieruit bleek een heel stel relaties, die uit eerder onderzoek ook als risicofactoren naar voren kwamen. Zo blijkt dat bij koppels die niet verenpikken, de groeps grootte gemiddeld lager is (gemiddeld 6.300 vs. 11.500), het aantal kuikens per vierkante meter een stuk lager (gemiddeld 21 vs. 34) en ze tijdens de eerste levensweken meestal op strooisel zitten (gemiddeld 71% van de koppels vs. 40%).



Opfokken in een grondstal leidt tot minder verenpikken

Tijdens de eerste levensweken zitten veel koppels op een rooster. De opfokstal is dan van het type scharrelstal, maar doordat het voer en water altijd op het (verhoogde) roostergedeelte is, worden de kuikens opgesloten op het roostergedeelte totdat ze na een week of vier goed omhoog kunnen springen. Dat betekent dat ze die eerste weken dus geen strooisel hebben om in te kunnen scharrelen, dit in tegenstelling tot stallen met een volledige strooiselvloer.

Deze roosters blijken een van de grootste risicofactoren. Immers, kuikens moeten de eerste weken nog leren wat ze kunnen eten. Ze hebben de aangeboren neiging te pikken naar alles wat mogelijk eetbaar zou kunnen zijn. Onder natuurlijke omstandigheden, dus met een kloek, doet de kloek voor wat eetbaar is en wordt zo het pikgedrag al snel gericht op eetbare zaken. Als het 'goede voorbeeld' ontbreekt en de kuikens in grote aantallen op een rooster zitten, wat de natuurlijke neiging tot onderzoeken kan frustreren, dan is het niet verwonderlijk dat het verenkleed van de hokgenoten vroeg of laat doelwit van pikken wordt. Vanaf de vierde levensweek hebben bijna alle kuikens beschikking over een scharrelruimte.

Helaas, zo blijkt uit ander onderzoek, is het kwaad dan vaak al geschied.

### Vermaak en andere factoren

In koppels opfokhennen die niet verenpikken zijn tijdens de eerste weken al meer zitstokken beschikbaar en wordt ook vaker graan gestrooid. Zitstokken en strooigraan zijn een vorm van omgevingsverrijking; het houdt de dieren bezig. Met betrekking tot daglicht bleek dat er over het algemeen iets meer daglicht was bij koppels die niet verenpikken. Bloedluizen bleken geen invloed te hebben op verenpikken. Er werden zelfs vaker

bloedluizen gezien bij koppels die niet verenpikken dan bij koppels die wel verenpikken.

De laatste weken van de opfok gaan meestal wel goed. De omstandigheden tijdens de koude opfok leken minder nauw te komen dan die tijdens de warme opfok, of ze waren op alle bedrijven goed genoeg. Zo bleken groeps grootte, het aantal dieren per vierkante meter, de hoeveelheid zitstokken, de leeftijd waarop de kuikens voor het eerst naar buiten gingen en hoe graag ze vervolgens naar buiten gingen, ongeveer gelijk te zijn in koppels die wel en die niet verenpikten. Er was wel een verschil op het gebied van strooigraan. Koppels die niet verenpikten, hadden meer strooigraan gekregen. Opvallend was dat in de koppels die niet verenpikten, tijdens de laatste weken van de opfok iets minder daglicht was.

Samenvattend blijkt uit het onderzoek dat verenpikken bij opfokhennen helaas geen zeldzaam verschijnsel is. De oplossingen moeten met name gezocht worden in de bezetting de eerste weken en het bezigheidsverschaffen. Met de informatie uit dit onderzoek gaat dit voorjaar een studiegroep aan de slag (zie kader). ■

### AANPAK VERENPIKKEN

De informatie uit het onderzoek is gebundeld in het boek 'Jong geleerd is oud gedaan' (te bestellen bij het Louis Bolk Instituut, tel. 0343-523860). Deze publicatie is niet alleen interessant voor opfokkers, maar zeker ook voor legpluimveehouders. In januari werd een themamiddag gehouden over de opfok en dit voorjaar start een nieuw initiatief. Hoe verenpikken het beste aangepakt zou kunnen worden, verschilt immers per bedrijf. Ook geldt dat kijken bij andere pluimveehouders de zaken heel inzichtelijk kan maken. Daarom wordt in het voorjaar van 2006, samen met de Animal Sciences Group (WUR) en Agro Eco een studiegroep in het leven geroepen voor opfokkers en hun begeleiders, evenals legpluimveehouders die zelf opfokken. Naast een aantal centrale bijeenkomsten, zal er vooral veel op elkaars bedrijven gekeken worden. Als we in deze opzet slagen, zal verenpikken hopelijk steeds minder voorkomen.